

Рекомендація № R (85) 11
Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам
щодо положення потерпілого в рамках
кримінального права і кримінального процесу

*Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи
на 387 засіданні заступників міністрів 28 червня 1985 року*

Комітет Міністрів у відповідності з положеннями статті 15(b) Статуту Ради Європи,

враховуючи, що цілі систем кримінального правосуддя традиційно формувалися з точки зору норм, які передусім стосуються відносин між державою і правопорушником;

враховуючи, що внаслідок цього функціонування такої системи може ускладнювати, а не полегшувати проблеми потерпілого;

враховуючи, що рівною мірою також необхідно зміцнити довіру потерпілого до кримінального правосуддя і схилити його до співробітництва, особливо в якості свідка;

враховуючи, що в цих цілях в рамках системи кримінального правосуддя необхідно приділяти більше уваги завданій потерпілому фізичній, психологічній, матеріальній і соціальній шкоді та розглядати заходи, які в цьому зв'язку є доцільними для задоволення його потреб;

враховуючи, що здійснювані з цією метою заходи не обов'язково мають суперечити іншим цілям кримінального права і процесу, наприклад таким, як зміцнення соціальних норм і реабілітація правопорушників, а можуть по суті сприяти їхньому досягненню і насамкінець примиренню між потерпілим і правопорушником;

враховуючи, що слід приділяти більше уваги потребам потерпілого на всіх етапах кримінального процесу;

беручи до уваги Європейську конвенцію щодо відшкодування збитку жертвам насильницьких злочинів,

рекомендує урядам держав-членів переглянути їхні законодавства і практику згідно з наступними керівними принципами:

A. На рівні поліції

1. Працівникам поліції належить мати підготовку, яка дозволяла б їм спілкуватися з потерпілими зі співчуттям, конструктивно і в підбадьорюючий спосіб.

2. Поліція має інформувати потерпілого про можливості отримання підтримки, практичної та правової допомоги, компенсації від правопорушника і компенсації від держави.

3. Потерпілий має бути у змозі отримувати інформацію про результати поліцейського розслідування.

4. В будь-якій доповіді судовим органам поліція має максимально чітко й повно зазначати обставини, які характеризують шкоду, завдану життю і здоров'ю потерпілого, а також інакшу шкоду.

B. Відносно судового переслідування

5. Дискреційне рішення про відкриття кримінальної справи проти правопорушника має прийматися лише після належного розгляду питання про компен-

сацію потерпілому, включаючи будь-які добровільні дії правопорушника з цією метою.

6. Потерпілий має одержати інформацію про кінцеве рішення щодо започаткування судового переслідування, окрім випадків, коли він заявляє, що не потребує такої інформації.

7. Потерпілий має бути наділений правом клопотати щодо перегляду рішення компетентного органу про невідкриття кримінальної справи і правом на пряме звернення до суду.

С. Допит потерпілого

8. На всіх етапах провадження допит потерпілого має проводитися з урахуванням його особистого становища і з повагою до його прав і гідності. Коли це є можливим і доцільним, діти та душевнохворі або інваліди мають допитуватися в присутності їхніх батьків і опікунів або законних представників.

Д. Судове провадження

9. Потерпілий має бути поінформований про:

- дату і місце судового слухання щодо злочину, внаслідок якого він потерпів;
- його можливості отримання відшкодування і компенсації в рамках кримінального правосуддя та одержання правової допомоги та консультацій;
- способи, в які він може дізнатись про результати розгляду справи.

10. Суд, який розглядає кримінальні справи, має бути наділений правом постановити рішення про компенсацію потерпілому від правопорушника. Для цього необхідно усунути існуючі обмеження або технічні перешкоди, які в цілому виключають застосування такого засобу.

11. В законодавстві треба передбачити положення, згідно з яким компенсація може встановлюватися або як кримінальна санкція, або як захід, що замінює кримінальну санкцію чи може призначатися на додаток до кримінальної санкції.

12. Вся важлива інформація щодо шкоди здоров'ю та іншої шкоди, яку завдано потерпілому, має представлятися суду, щоб він при постановленні рішення про форму та ступінь покарання міг взяти до уваги:

- потреби потерпілого в компенсації;
- будь-яку компенсацію чи відшкодування від правопорушника чи будь-які добровільні дії з цією метою.

13. У випадках, коли суд має змогу включити в рішення про відкладення або відстрочку виконання вироку, про умовно-дострокове звільнення або про інші міри покарання певні супутні фінансові умови, велику увагу слід приділяти, окрім інших умов, здійсненню правопорушником компенсації потерпілому.

Е. На етапі виконання

14. Якщо компенсація призначається в якості кримінальної санкції, вона має виконуватись аналогічно виконанню штрафів і мати переважну силу перед іншими фінансовими санкціями, які застосовуються до правопорушника. В усіх інших випадках потерпілому має надаватися максимальна допомога в отриманні коштів.

Ф. Захист недоторканності приватного життя

15. В інформації та зв'язках із громадськістю, які стосуються розслідування і судового провадження по злочинах, має враховуватися необхідність захисту потер-

пілого від розголошення будь-яких фактів, котрі можуть невиправдано зачепити приватне життя потерпілого чи образити його гідність. Якщо від злочину або конкретний статус чи особистий стан і безпека потерпілого зумовлюють такий особливий захист, то судовий розгляд до постановлення судом його рішення має відбуватися за закритими дверима, або ж розголошення чи оприлюднення особистої інформації мають бути належним чином обмежені.

Г. Особливий захист потерпілого

16. Коли це видається доцільним і особливо коли йдеться про боротьбу з організованою злочинністю, потерпілому та його сім'ї має забезпечуватись ефективний захист від залякувань і можливої помсти злочинця;

рекомендує урядам держав-членів:

- 1) дослідити можливі переваги систем медіації та примирення;
- 2) сприяти проведенню досліджень ефективності положень, які стосуються потерпілих, і заохочувати такі дослідження.